

Рецензія

**доктора економічних наук, професора Хандій Олени Олексіївни
на дисертацію Ніжнікова Олексія Михайловича на тему
«Моделювання взаємодії інноваційного потенціалу і регіональних
інноваційних систем в умовах економічної трансформації», подану на
здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка**

Актуальність теми наукового дослідження. Тема дослідження є надзвичайно актуальною в контексті реалізації державної стратегії інноваційного розвитку та регіональної політики, орієнтованої на підвищення конкурентоспроможності економіки в умовах глобальних трансформацій. Сучасні виклики, пов'язані з переходом до цифрової економіки, необхідністю відновлення після кризових явищ і посиленням децентралізаційних процесів, потребують нових науково обґрунтованих підходів до використання інноваційного потенціалу на регіональному рівні. Взаємодія інноваційного потенціалу з регіональними інноваційними системами визначає ефективність трансформаційних процесів, оскільки саме вона забезпечує інтеграцію знань, ресурсів і технологій у стійкі інноваційні ланцюги створення доданої вартості. Моделювання цих процесів дозволяє ідентифікувати вузлові елементи та механізми координації між науковими установами, бізнесом і органами влади, оцінити синергетичні ефекти взаємодії та визначити напрями удосконалення інституційного середовища. Результати таких досліджень мають важливе практичне значення для формування дієвих інструментів регіональної інноваційної політики, спрямованої на підвищення інноваційної спроможності економіки, забезпечення збалансованого розвитку територій і підвищення рівня добробуту населення. Отже, тема дисертаційної роботи відповідає сучасним науковим пріоритетам і має вагомий потенціал для вирішення актуальних проблем публічного управління інноваційним розвитком у трансформаційних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ). При виконанні теми Е-03-25 «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» автором здійснено аналітичний огляд методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу та ефективності регіональних інноваційних систем. При виконанні теми «Відновлення національної туристичної індустрії та сфери гостинності через соціальний діалог в регіонах України» (номер державної реєстрації 0123U102229, 2023-2025 рр.) автором проведено аналіз ефективності регіональних інноваційних систем. При виконанні теми «Оцінка та розвиток економічного потенціалу Закарпатської області: проблеми, можливості та стратегічні напрями розвитку», (номер державної реєстрації 0124U003892, 2024-2025 рр.) автором сформовано комплексний підхід до аналізу та фінансування суб'єктів інноваційного середовища регіону.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Результати аналізу дисертаційної роботи дозволяють стверджувати, що дослідження визначеної дисертантом проблеми є системним, цілісним і комплексним.

В дослідженні запропоновано концептуальну модель функціонування регіонального інноваційно-економічного середовища, новизна якої полягає в комплексному урахуванні багаторівневих циклічних взаємозв'язків регіональної інноваційної системи з інноваційним потенціалом і станом елементів економічного середовища регіону, що дає змогу систематизувати інструментарій раціоналізації економічних рішень при визначенні цілей регіональної інноваційної політики.

Безумовну наукову значущість має розроблений автором інструментарій диференціації регіонів за рівнями інноваційного потенціалу та результативності економічного середовища; новизна якого полягає у представленні його у вигляді матриці поєднань відповідних параметрів, поділеної на дев'ять сегментів, що дає змогу визначати оптимальну стратегію розвитку регіональної інноваційної системи.

Цікавою розробкою є алгоритм ідентифікації найбільш ефективного методу зниження розмірності у процесі формування інтегральних показників властивостей інноваційного потенціалу регіону; новизна якого полягає у використанні оцінки репрезентативності на основі аналізу стабільності функції розподілу ймовірності, що дозволяє підвищити точність і надійність результатів оцінювання.

Дисертантом уточнено підхід до розподілу фінансових ресурсів між суб'єктами генерації інноваційних рішень; новизна якого полягає у використанні критерію максимізації функції реалізації інноваційного потенціалу регіону, яка інтегрує параметри інтенсивності та сталості цього процесу за заданий період часу, що дозволяє підвищити ефективність фінансової підтримки інноваційної діяльності.

В роботі розвинено взаємопов'язану систему індикаторів, що охоплює стан і результативність регіональної інноваційної системи, властивості інноваційного потенціалу та динаміку змін елементів економічного середовища; новизна якої полягає у диференціації комплексу показників за трьома рівнями запропонованої концептуальної моделі, що забезпечує структурування інформаційно-аналітичної бази інструментів раціоналізації економічних рішень у межах регіональної інноваційної політики.

Важливе значення мають запропоновані рекомендації щодо застосування інструментів моделювання властивостей інноваційного потенціалу у формуванні регіональної інноваційної політики; новизна яких полягає в орієнтації рекомендацій на підвищення результативності функціонування регіональних інноваційних систем із урахуванням досягнення цілей економічного розвитку, що забезпечує комплексний підхід до управління інноваційними процесами на регіональному рівні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дисертаційній

роботі, є обґрунтованими і доведеними. Методологічною основою роботи є сукупність способів і принципів наукового пізнання, загальних та спеціальних методів і прийомів. Теоретичною основою дослідження послуговували положення теорій менеджменту, конкурентоспроможності, економіки підприємства, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених у галузі управління інноваційною діяльністю, економічного аналізу та економіко-математичного моделювання.

Отримані результати дослідження, висновки та пропозиції обговорювалися й схвалені на Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (м. Одеса, 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти» (м. Київ, 2024 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі» (м. Київ, 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості» (м. Київ, 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна парадигма економічної безпеки: інноваційні механізми імплементації» (м. Кропивницький, 2025 р.).

Значення для науки і практики отриманих результатів. Обґрунтовані у дисертаційній роботі Ніжнікова О.М. положення дозволяють розв'язувати актуальне наукове завдання, що полягає у формуванні інструментальної бази вдосконалення регіональної інноваційної політики шляхом моделювання трансформації інноваційного потенціалу в приріст економічних результатів регіону з урахуванням комплексу циклічних взаємозв'язків інноваційної діяльності, особливостей економічного розвитку та перспектив зростання.

Результати дисертаційної роботи використано у практичній діяльності ТОВ «Торговий Дім «Р-Трейд»; ТОВ «Старвей Продакшн», Консорціум «Будівельні технології», а також у навчальному процесі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Стратегічний інноваційний облік, контроль і аналіз», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Сталий розвиток».

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Зміст роботи є логічними, послідовним і завершеним, наукові положення і висновки – обґрунтованими і достовірними. У вступі до роботи визначені мета, завдання, предмет, об'єкт, конкретизовано методологічний апарат дослідження, що узгоджені зі структурою та висновками роботи. Висновки є вмотивованими, ґрунтуються на результатах, викладених послідовно в трьох розділах дисертаційної роботи. Означене засвідчує той факт, що мета дослідження досягнута. Дисертація Ніжнікова О.М. є завершеною науковою працею.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, доцільно висловити окремі зауваження і побажання:

1. У роботі заявлено про використання великої кількості методів – від контент-аналізу до економіко-математичного моделювання. Водночас доцільно було б пояснити логіку їх послідовного використання та взаємодоповнення, оскільки надмірна кількість методів може створювати враження фрагментарності дослідження.

2. Наукова новизна роботи викладена докладно, однак окремі положення новизни мають прикладний характер (наприклад, розподіл фінансових ресурсів або рекомендації для регіональної політики), тому було б доречно чіткіше розмежувати наукову та практичну складові новизни, щоб підкреслити власний науковий внесок дисертанта.

3. У дисертаційній роботі вибір алгоритму зниження розмірності даних для формування інтегральних показників властивостей інноваційного потенціалу регіону потребує додаткового обґрунтування. У тексті недостатньо розкрито підстави, які зумовили перевагу використання методу головних компонент (РСА) та елементів нечіткої логіки порівняно з альтернативними підходами, зокрема методами кластерного аналізу чи машинного навчання (стор. 87-89). Доцільно уточнити, які критерії були застосовані для оцінки ефективності обраного методу і в чому полягають його переваги в контексті прогнозування та моделювання інноваційного потенціалу регіону.

4. У дисертації зазначено, що для апроксимації розподілу ймовірності інноваційної результативності обрано гамма-функцію (стор. 154-171). Водночас вибір саме цього типу розподілу потребує додаткового пояснення, адже для фахівців у сфері регіональної економіки не завжди очевидні математичні передумови такого рішення. Доцільним було б коротко обґрунтувати, чому гамма-функція виявилася найбільш придатною для опису досліджуваних процесів порівняно з іншими розподілами.

Незважаючи на наявність дискусійних положень, вони не знижують загального позитивного враження від роботи.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Основні результати дослідження опубліковані в 11 наукових працях, серед яких 5 статей – у наукових фахових виданнях, 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Аналіз наукових робіт здобувача свідчить, що представлені роботи повною мірою відображають основні положення та висновки дослідження.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам. Дисертація Ніжнікова О.М. є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст роботи повністю відповідає спеціальності 051 – Економіка. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Ніжнікова Олексія Михайловича на тему «Моделювання взаємодії інноваційного потенціалу і регіональних інноваційних систем в умовах економічної трансформації» відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її автор Ніжніков Олексій Михайлович заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Рецензент,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри публічного
управління, менеджменту та
маркетингу Східноукраїнського
національного університету ім. В. Даля
Міністерства освіти і науки України
(м. Київ)

Олена ХАНДІЙ

Підпис завідувач кафедри публічного управління,
менеджменту та маркетингу
д.е.н., професора Хандій О.О.
ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів

Ольга КУРТОВА